

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักศึกษาวิชาชีพรู มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีสาระดังต่อไปนี้

คำถามการวิจัย การศึกษาในครั้งนี้มีคำถามการวิจัย 2 ข้อ ได้แก่

1. การพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักศึกษาวิชาชีพรูมีลักษณะอย่างไร มีองค์ประกอบและขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร

2. การพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นส่งผลต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักศึกษาวิชาชีพรูหรือไม่อย่างไร และในลักษณะใด

วัตถุประสงค์การวิจัย มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษาวิชาชีพรู

2. เพื่อพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย

ของนักศึกษาวิชาชีพรู

ผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาวิชาชีพรูสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น ระยะเวลาที่ 1 การพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษาวิชาชีพรู และระยะเวลาที่ 2 การสรุป นำเสนอและถ่ายทอดผลการวิจัย

ระยะเวลาที่ 1 การพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษาวิชาชีพรู ประกอบด้วย ช่วงที่ 1 การพัฒนาต้นแบบศักยภาพทักษะการคิด ช่วงที่ 2 การทดลองใช้ต้นแบบกระบวนการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และช่วงที่ 3 การวิเคราะห์และปรับการจัดการเรียนรู้

ช่วงที่ 1 การพัฒนาต้นแบบศักยภาพทักษะการคิด

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาต้นแบบศักยภาพทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษาวิชาชีพรู ดังนี้

1.1 การทบทวนองค์ความรู้

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร บทความ การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้วิจัยมองเห็นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา นำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิด สามารถตัดสินใจเลือกประเด็นปัญหาที่จะนำมาเป็นหัวข้อการวิจัย และเลือกฐานแนวคิดสำหรับการดำเนินการวิจัย เลือกรูปแบบการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ แนวคำถามเริ่มต้นในการวิจัย ตลอดจนการคัดเลือกตัวอย่างการวิจัย ดังนี้

1.1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดของนักศึกษาวิชาชีพรู

1.1.2 นำข้อมูลที่ได้มากำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดของนักศึกษาวิชาชีพรูซึ่งในการกำหนดกรอบแนวคิดนี้ได้นำการพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้การแก้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ซึ่งกระบวนการแก้ปัญหาเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการเรียนรู้แบบเน้นปัญหา

เป็นฐานจากประเด็นปัญหาที่กลุ่มผู้เรียนได้รับจากผู้สอน เมื่อผู้สอนแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาปัญหา แหล่งข้อมูลประกอบการศึกษาแล้วผู้เรียนต้องดำเนินการเรียนเองซึ่ง Delisle (1977 : 26 - 36) ได้กล่าวถึงและกำหนดขั้นตอนในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วยขั้นที่ 1 ขั้นเชื่อมโยงปัญหา (Connecting with the problem) เป็นขั้นตอนในการสร้างปัญหา ผู้เรียนจะต้องมีความรู้สึก ว่าปัญหานั้นมีความสำคัญกับตนเอง ผู้สอนควรเลือกหรือออกแบบปัญหาให้สอดคล้องกับผู้เรียน ซึ่งประเด็นที่ผู้สอนยกมาควรจะมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่จะเชื่อมโยงหรือทักษะที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ขั้นที่ 2 ขั้นจัดโครงสร้างของปัญหาเป็นฐาน (Setting up the structure) ประกอบด้วยแนวความคิดต่อปัญหา ข้อเท็จจริง สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม และแผนการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ขั้นพบปัญหาที่เกิดขึ้น (Visiting the Problem) ขั้นนี้ผู้เรียนจะใช้กระบวนการกลุ่มในการสำรวจปัญหาจาก ขั้นที่ 2 ผู้เรียนร่วมกันเสนอแลกเปลี่ยนประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน ขั้นที่ 4 ขั้นค้นพบปัญหาอีกครั้ง (Reversing the Problem) เมื่อกลุ่มผู้เรียนได้ไปศึกษาความรู้ตามแผนการเรียนรู้แล้ว กลุ่มจะร่วมกัน สังเคราะห์ความรู้ที่ได้มานั้นว่าเพียงพอที่จะแก้ปัญหานั้นหรือไม่ ถ้าความรู้ที่ได้มานั้นไม่เพียงพอ กลุ่ม ก็จะกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพิ่มเติมและแผนการเรียนรู้อีกครั้ง แล้วทำตามแผนการเรียนรู้จนกว่า จะได้ความรู้ที่จะสามารถนำไปแก้ปัญหานั้นได้ ขั้นที่ 5 ขั้นผลิตผลงาน (Producing a Product or Performance) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามาแก้ปัญหานั้นหรือสร้างผลผลิตขั้นสุดท้ายของการ เรียนรู้ และนำเสนอ และขั้นที่ 6 ขั้นประเมินผลงานและปัญหา (Evaluating Performance and the Problem) ทั้งผู้เรียนและผู้สอนจะประเมินสิ่งที่ได้ร่วมกันคิดแก้ปัญหานั้นในเรื่องนั้น ๆ

1.2 การพัฒนาและตรวจสอบความสามารถของผู้วิจัย

การทำวิจัยในครั้งนี้เริ่มต้นจากความสนใจของผู้วิจัย และบริษัทที่

จะต้องเกี่ยวข้อง กับการพัฒนา นักศึกษาวิชาชีพรู นำไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง และทำการเลือกปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจ และเห็นถึงประโยชน์ของการทำวิจัยนั้น ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ ทฤษฎี แนวคิด หลักการในการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษา วิชาชีพรู ดังนี้

1.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

ทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษาวิชาชีพรู

1.2.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลเบื้องต้นที่ได้มาวิเคราะห์ กำหนดและสร้างกรอบแนวคิด ในการพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษาวิชาชีพรู โดยใช้แบบจำลองที่ยึด ความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model or Objective) ของ Tyler (1930 อ้างถึงใน สุวัฒน์ สุขมลสันต์และคณะ, 2535) โดยกำหนดองค์ประกอบในการดำเนินการ ดังนี้

1.2.2.1 วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้

1.2.2.2 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้

1.2.2.3 เกณฑ์การคัดเลือกบุคคลเข้าร่วม

1.2.2.4 เนื้อหา

1.2.2.5 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้

1.2.2.6 สื่อ/วัสดุอุปกรณ์

1.2.2.7 การประเมินผล

ช่วงที่ 2 การทดลองใช้ต้นแบบกระบวนการพัฒนาศัภษาภาพทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ผู้วิจัยดำเนินการนำต้นแบบการพัฒนาศัภษาภาพทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานโดยมีการดำเนินการ ดังนี้

2.1 การกำหนด และสร้างความสัมพันธ์กับนักศึกษาวิชาชีพรู ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการเลือกผู้เข้าร่วมวิจัย ดังนี้

2.1.1 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย

ผู้วิจัยคัดเลือกนักศึกษาวิชาชีพรู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 2 โดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีการกำหนดคุณสมบัติดังนี้

ก) เป็นนักศึกษาวิชาชีพรูในสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

ข) มีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเอง เต็มใจเข้าร่วมการวิจัย

ค) เป็นผู้ที่มีความยินดีให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเชิงลึก

2.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาวิชาชีพรูกรณีศึกษา ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลโดยการศึกษาประวัติของนักศึกษาวิชาชีพรู จากการเก็บข้อมูลเอกสาร การสังเกตพฤติกรรม และการสนทนาซักถาม

2.3 การดำเนินการตามต้นแบบกระบวนการพัฒนาศัภษาภาพทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

2.3.1 จากต้นแบบกระบวนการพัฒนาศัภษาภาพทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษาวิชาชีพรู ผู้วิจัยได้ออกแบบการดำเนินกิจกรรมโดยการนำข้อมูลที่ได้มา กำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนาทักษะการคิดของนักศึกษาวิชาชีพรู ซึ่งผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดของ Delisle (1977 : 26 - 36) ได้กำหนดขั้นตอนในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนี้ขั้นที่ 1 ขั้นเชื่อมโยงปัญหา (Connecting with the problem) ขั้นที่ 2 ขั้นจัดโครงสร้างของปัญหาเป็นฐาน (Setting up the structure) ขั้นที่ 3 ขั้นพบปัญหาที่เกิดขึ้น (Visiting the Problem) ขั้นที่ 4 ขั้นค้นพบปัญหาอีกครั้ง (Reversing the Problem) ขั้นที่ 5 ขั้นผลิตผลงาน (Producing a Product or Performance) และขั้นที่ 6 ขั้นประเมินผลงานและปัญหา (Evaluating Performance and the Problem)

2.3.2 นำข้อมูลและขั้นตอนในการพัฒนาทักษะการคิดของ Delisle (1977 : 26 - 36) ที่ได้จากการกำหนดกรอบแนวคิดข้างต้นมากำหนดเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม แต่ละขั้นตอนโดยการจัดกิจกรรมจะเป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะของกระบวนการเรียนรู้เป็นกลุ่ม

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยเก็บข้อมูลไปพร้อมกับการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

2.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บข้อมูล ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเป็นหลัก ดังนั้นนอกจากตัวผู้วิจัยซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการวิจัยแล้ว ประกอบด้วย

2.4.1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่

ก) แบบบันทึกประจำวันของผู้วิจัยที่ได้ทำการบันทึกข้อมูล สภาพการณ์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของการวิจัย

ข) บันทึกภาคสนาม เป็นบันทึกที่ผู้วิจัยนำข้อมูลจากบันทึกประจำวันมาจัดระบบความคิด ตามประเด็นที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงประเด็นต่างๆ เข้าด้วยกัน

ค) แบบบันทึกการสัมภาษณ์นักศึกษาวชิชาชีพครู ซึ่งเป็นบันทึกที่ผู้วิจัยจดบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการตามความเป็นจริง

2.1.4.2 อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป

2.1.4.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ด้วยวิธีการเชิงคุณลักษณะ ซึ่งใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.4.3.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาวชิชาชีพครูในสภาพการณ์ขณะร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ บันทึกพฤติกรรมและคำพูด และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาวชิชาชีพครูในการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน สภาพแวดล้อม บรรยากาศในสถานการณ์ที่มีการจัดกิจกรรม

2.1.4.3.2 การสัมภาษณ์ เป็นการสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยมีแนวคำถามในการสัมภาษณ์หรือประเด็นในการสนทนา ประกอบด้วย การสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้วิจัยสนทนากับนักศึกษาวชิชาชีพครูที่เข้าร่วมการวิจัย ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับ ความคิด เจตคติ ความรู้สึก มุมมอง ความรู้ มีการตั้งคำถามให้อธิบายเรื่องราว และรายละเอียดของสิ่งที่เกิดขึ้น

ช่วงที่ 3 การวิเคราะห์และปรับการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและปรับการจัดการเรียนรู้ในช่วงที่ 3 โดยเริ่มทำการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ในระหว่างดำเนินการกิจกรรมตามต้นแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีการดำเนินการ ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบ วิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะเวลาตลอดการ ดำเนินการโดยวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กับการเก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของ ข้อมูลจากหลากหลายวิธีการ ดังนี้

3.1.1 การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายกลุ่มและบุคคล การสังเกตและจดบันทึกสั้น ขณะร่วมกิจกรรม และการดึงข้อมูลจากบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาวิชาชีพครู

3.1.2 การตรวจสอบเป็นระยะตลอดการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

3.2 การประเมินผลการทดลองใช้ต้นแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลการทดลองใช้ต้นแบบการจัดการเรียนรู้ คือ การจัดการเรียนรู้ ประเมินด้วยวิธีการตั้งคำถามให้นักศึกษาวิชาวิชาชีพครูได้ทบทวนตัวเอง และการดำเนินการในการจัดการเรียนรู้แต่ละส่วน โดยเก็บข้อมูลจากการสังเกตของผู้วิจัย บันทึกการเรียนรู้และการสัมภาษณ์ ทำการประเมินและวิเคราะห์การเรียนรู้และความพึงพอใจ พร้อมทั้งเสนอ แนวทางการปรับและพัฒนาองค์ความรู้ และกิจกรรมเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการ

3.3 การปรับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

ในระหว่างการใช้การจัดการเรียนรู้กับนักศึกษาวิชาวิชาชีพครู ผู้วิจัยได้ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการเรียนรู้ในทุกช่วงเวลาที่เกิดการดำเนินการ พร้อมการปรับ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในส่วนต่าง ๆ ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของแต่ละ คน และสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น

ระยะที่ 2 การสรุปและนำเสนอผลการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 การรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นคำถามวิจัย โดยใช้เทคนิคการ วิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

2.1.1 ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ในแต่ละช่วงเวลา ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อใช้เป็น ฐานในการพัฒนา และสร้างศักยภาพทักษะการคิดของนักศึกษาวิชาวิชาชีพครู ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อสรุป ย่อยๆ เข้าด้วยกัน และสร้างเป็นบทสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัยตามวิธีการแบบอุปนัย

2.1.2 การนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ คือ การพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดโดยใช้ปัญหา เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักศึกษาวิชาวิชาชีพครู (ฉบับสมบูรณ์)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้ ตอบคำถามการวิจัย ดังนี้

คำถามข้อที่ 1 “การพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักศึกษาวิชาชีพรู้ มีลักษณะอย่างไร มีองค์ประกอบและขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร”

การพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการดำเนินการจัดการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์เพื่อให้นักศึกษาวิชาชีพรู้ได้รู้และพัฒนาทักษะการคิดของตนเองโดยใช้ปัญหาเป็นสถานการณ์หลักหรือเป็นฐานในการคิดแก้ปัญหา นั้น รวมทั้งส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นจากการที่นักศึกษาวิชาชีพรู้ได้ลงมือทำกิจกรรมนั้น โดยมีการจัดกระทำให้ได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง และฝึกทักษะการคิดที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยได้นำการฝึกทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของ Delisle (1977 : 26 - 36) ที่ได้กำหนดขั้นตอนในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเชื่อมโยงปัญหา (Connecting with the problem) ขั้นที่ 2 ขั้นจัดโครงสร้างของปัญหาเป็นฐาน (Setting up the structure) ขั้นที่ 3 ขั้นพบปัญหาที่เกิดขึ้น (Visiting the Problem) ขั้นที่ 4 ขั้นค้นพบปัญหาอีกครั้ง (Reversing the Problem) ขั้นที่ 5 ขั้นผลิตผลงาน (Producing a Product or Performance) และขั้นที่ 6 ขั้นประเมินผลงานและปัญหา (Evaluating Performance and the Problem) ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้เป็น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเชื่อมโยงและนำเสนอปัญหา เป็นการที่ผู้สอนเสนอสถานการณ์ปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่จะสอน เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหาและเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ

ขั้นที่ 2 การทำความเข้าใจกับปัญหา ผู้เรียนทำความเข้าใจกับปัญหาและสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้

ขั้นที่ 3 การดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนดำเนินการศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่มด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยสามารถหาได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้แล้ว

ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอภิปรายผลและสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

ขั้นที่ 5 การสรุปและประเมินค่า ผู้สอนให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรม

คำถามข้อที่ 2 “การพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นส่งผลต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักศึกษาวิชาชีพรู้หรือไม่อย่างไร และในลักษณะใด”

จากผลการพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นส่งผลต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักศึกษาวิชาชีพรู้ เมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ที่ได้จัดกับนักศึกษาวิชาชีพรู้ นั้น พบว่า การพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นมีส่วนช่วยให้นักศึกษาวิชาชีพรู้มีความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ซึ่งในส่วนของลักษณะของกระบวนการในการคิดที่ใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษาวิชาชีพรู้ในแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้วิจัยสามารถแบ่งรูปแบบของทักษะการคิดได้ออกเป็น 2 แบบ ทั้ง 2 แบบ ส่งผลให้มีการปฏิบัติตัวในความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในลักษณะที่ต่างกัน ดังนี้

แบบที่ 1 มีลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยโดยแสดงออกในลักษณะของบุคคลที่ใช้ความรู้สึก ใช้อารมณ์ และยึดมั่นกับความคิดของตนเองในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งจะพบว่า นักศึกษาวิชาชีพรู้ในลักษณะนี้จะประสบปัญหาในการที่จะปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งก็ไม่ได้มีผลกระทบหรือส่งผลต่อการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและแสดงความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยแต่อย่างใด เมื่อนักศึกษาได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมในลักษณะนี้มากขึ้น นักศึกษามีการปรับตัวในลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย เช่น การยอมรับฟังความคิดเห็นเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม การใช้วาจาหรือคำพูดที่สุภาพในการแสดงออกทางความคิด และเรียนรู้ที่จะอภิปรายโดยหลักการและเหตุผลเพิ่มขึ้น

แบบที่ 2 มีลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยอย่างดีโดยจะมีการแสดงออกของพฤติกรรมของคนที่ใช้ทักษะชีวิต ทักษะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยเข้ามาพร้อมด้วย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการเคารพในเหตุผลของผู้อื่น การแสดงความคิดเห็นของตนเอง การยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และการบอกเหตุผลในการคิดตัดสินใจในการอภิปรายร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มอย่างสมเหตุสมผล รวมทั้งการรับฟังและการปฏิบัติตามเสียงข้างมากและคำนึงถึงเสียงส่วนน้อย และการใช้คำพูดที่สุภาพในการแก้ปัญหา ร่วมกับการใช้ทักษะการคิดที่ตนเองได้พบในกิจกรรมการเรียนรู้ นั้นๆ และเป็นนักปฏิบัติที่จะคอยคิดและกระทำการแก้ปัญหาพร้อมด้วย พบว่า นักศึกษาวิชาชีพรู้ในรูปแบบที่ 2 นี้ค่อนข้างจะมีการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านการกระทำ และความคิดในทักษะการคิดเป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษาวิชาชีพรู้

1.1 กระบวนการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษาวิชาชีพรู้ที่พัฒนาขึ้นนั้น ได้ออกแบบกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับนักศึกษาวิชาชีพรู้มีการเชื่อมโยงเรื่องราว และประสบการณ์ที่นักศึกษาจะต้องเจอในชีวิตประจำวัน หรือในอนาคตของการทำงานในสายวิชาชีพรู้ที่จะต้องมีการทำงานเป็นระบบหรือเป็นกลุ่ม และจะต้องใช้ทักษะในการคิดในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งรวมไปถึงลักษณะของบุคคลที่มีความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยร่วมด้วย รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้นนั้นยังเป็นกิจกรรมที่สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวันได้ทั้งหมด รวมทั้งในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกิจกรรมนั้น ผู้วิจัยจะเลือกกิจกรรมที่ให้นักศึกษาวิชาชีพรู้ได้แสดงออก และแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ซึ่งจะมีความสอดคล้องกับรูปแบบในการสอนทักษะการคิดในหลายๆ ด้านร่วมด้วย ซึ่งกุกยา ต้นติผลาชีวะ (2548 : 77 - 78) ได้กล่าวถึง จุดประสงค์สำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดโดยนำการคิดแบบเน้นปัญหาเป็นฐานเข้ามาในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางความคิด คือ สมาชิกในกลุ่มได้ค้นพบองค์ความรู้ที่จำเป็นต้องใช้ด้วยตนเอง ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้ความรู้ที่ตนมีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้เพิ่มพูนความรู้และปรับปรุงความรู้ของตนเองให้สามารถนำไปใช้เมื่อประสบปัญหาใหม่ได้ และเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่นเดียวกับบัวชรา เล่าเรียนดี (2547 : 73) ที่ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและผลที่จะเกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้นั้น

คือ เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาความสามารถในการแสวงหาข้อมูลที่เหมาะสม พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ พัฒนาความสามารถในการทำงานเป็นทีม พัฒนาทักษะการสื่อความหมาย และก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะในการทำงานในสถานที่ทำงานร่วมกับบุคคลอื่น

1.2 ระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานใช้ระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา ซึ่งกระบวนการนี้มีความเป็นนามธรรมสูง สมาชิกจะต้องใช้ทักษะอื่น ๆ ร่วมด้วย จึงทำให้การวัดและสังเกตผลที่เกิดขึ้นนั้นยังไม่ชัดเจนเท่าไรนัก จะเกิดเป็นลักษณะของรายบุคคลที่จะค่อนข้างเห็นเด่นชัดในส่วนของพฤติกรรมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่แสดงออกมา ซึ่งการวิจัยนั้นอาจจะต้องอาศัยระยะเวลานานขึ้นในการเรียนรู้ และฝึกหัดทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานให้กับนักศึกษาวิชาชีพระดับนี้เพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดเป็นความเคยชินในเรื่องของการพัฒนาทางทักษะการคิด และความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่สังคมต้องการเพิ่มมากขึ้น

2. ผลการพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักศึกษาวิชาชีพระดับปริญญาตรี

สมาชิกที่เข้าร่วมกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานได้มีการทบทวนบทบาทหน้าที่ของตนเอง และบุคคลอื่นๆ ในกลุ่มที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ฝึกทักษะในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทักษะทางการคิด หรือทักษะในการทำกิจกรรมที่แต่ละคนจะมีความถนัดหรือความชอบที่ต่างกันออกไป และการแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ซึ่งทำให้สมาชิกได้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องของการเคารพในเหตุผลของผู้อื่น การแสดงความคิดเห็นของตนเอง การยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และการบอกเหตุผลในการคิดตัดสินใจในการอภิปรายร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มอย่างสมเหตุสมผล รวมทั้งการรับฟังและการปฏิบัติตามเสียงข้างมากและคำนึงถึงเสียงส่วนน้อย และการใช้คำพูดที่สุภาพในการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับมานิจ สุขสมจิตร (2558) ที่ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ ควรมีคุณลักษณะต่างๆ ดังนี้ 1) เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย 2) มีความซื่อสัตย์สุจริต 3) ยึดมั่นในความถูกต้อง 4) มีระเบียบวินัย 5) มีเหตุผล 6) สามารถพึ่งตนเองได้ 7) เคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น 8) มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม 9) มีจิตสาธารณะที่จะทำเพื่อส่วนรวมในทุกด้าน อีกทั้งการทำงานเป็นกลุ่ม การแบ่งงาน การมอบหมายงาน หรือแม้กระทั่งการแสดงความรู้สึกที่มีต่อบุคคลอื่นภายในกลุ่มในแง่บวก และลบ ซึ่งสอดคล้องกับ มนัสภรณ์ วิฑูรเมธา (2544 : 66) ที่ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อพัฒนาทักษะทางการคิดให้เกิดขึ้นนั้นเป็นการเรียนรู้แบบที่มีผู้เรียนมีการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่ม และจะมีการอภิปรายถกเถียงในกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยเป็นการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ การเรียนรู้เกิดขึ้นที่ผู้เรียนด้วยตนเองเป็นสำคัญ มีการใช้ทักษะที่บูรณาการในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทักษะการคิดและการปฏิบัติ หรือการทำกิจกรรมร่วมกันเข้ามา ซึ่งเชื่อว่าการที่ผู้เรียนจะแก้ปัญหาทางวิชาชีพได้ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับหลายวิชาชีพระดับปริญญาตรีเพื่อแก้ปัญหา และเป็นการเรียนที่ผู้เรียนจะประเมิน

ผลสัมฤทธิ์ได้ด้วยตนเอง เนื่องจากในขั้นตอนของการเรียน ผู้เรียนจะต้องค้นคว้าหรือทักษะการคิดในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์นั้น ๆ นอกจากนี้การนำกิจกรรมกลุ่มเข้ามาใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย นั้น ยังเป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นนักศึกษาวิชาชีพรูที่จะต้องไปเป็นอนาคตของชาติต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2558 : 15 - 16) ที่ได้กล่าวถึงวิธีการในการปลูกฝังความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมไทยโดยการส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยระดับสถานศึกษา โดยการส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้วิถีประชาธิปไตยได้จากการปฏิบัติ เน้นให้เคารพซึ่งกันและกันทั้งท่ายกาย วาจา เคารพในสิทธิของผู้อื่นและเคารพต่อกฎ ระเบียบของสังคม ส่งเสริมให้รับผิดชอบและปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน โดยนำกระบวนการกลุ่มมาใช้ในการทำงานร่วมกัน คิดร่วมกัน อยู่ร่วมกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นเรื่องสำคัญในเรื่องของประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผู้บริหารหรือครูที่จะนำไปใช้ควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยที่จะให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ต้องการจะให้เกิดมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การพัฒนาศักยภาพทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในเรื่องของกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นนั้นเป็นในเรื่องของตัวกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาในเรื่องของการพัฒนาทักษะการคิดโดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักศึกษาวิชาชีพรู และการส่งเสริมให้นักศึกษาวิชาชีพรูมีความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไป ดังนั้นการนำกิจกรรมไปใช้จึงควรมีการปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมกับบริบทของผู้ที่จะนำไปพัฒนาที่ต่างกันออกไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี